

Astrid Lindgren

PIKA NOGAVIČKA

Astrid Lindgren

PIKA NOGAVIČKA

(PIPPI LÅNGSTRUMP)

Predstava za otroke

Prevajalka **Tatjana Doma**

Režiserka **Anđelka Nikolić**

Dramaturginja **Tatjana Doma**

Scenografinja **Vesna Popović**

Kostumografinja **Maja Mirković**

Avtor glasbe **Boštjan Gombač**

Avtor glasbe songa *Zbogom najdražja Pika* **Blaž Setnikar**

Koreografinja **Bojana Mišić**

Lektor **Jože Volk**

Avtorica poslikave Pikinih nogavic **Nevena Kragić**

IGRALCI

Pika Nogavička **Liza Marija Grašič**

Tomaž **Vid Klemenc / Blaž Setnikar**

Anica **Tanja Potočnik**

Gospa Žirovnik, njuna mama **Jagoda**

Gospa Oprezavšek, predsednica Združenja za zaščito otrok; Učiteljica; Gospa Smrekar, mamina prijateljica
Minca Lorenci

Močni Adolf, cirkuški velikan; Blisk, tat; Zvonar, policist **Tarek Rashid**

Cirkuški ravnatelj; Cveto, Bliskov sodelavec; Lavrič, policist; roke Gospe Smrekar **Branko Završan**

Kapitan Evrazij Nogavica, Pikin oče **Renato Jenček**

PREMIERA 30. novembra 2013

Vodja predstave **Zvezdana Kroflič Štraki** • Šepetalka **Breda Dekleva** • Lučni mojster **Uroš Gorjanc** • Tonski mojster **Matjaž Jeršič** • Dežurni tehnike **David Vitez** • Rekviziterka **Manja Vadla** • Šivilji **Marija Žibret, Ivica Vodovnik** • Frizerki **Marjana Sumrak, Andreja Veselak Pavlič** • Garderoberki **Melita Trojar, Mojca Panič** • Odrski mojster **Gregor Prah** • Tehnični vodja **Miran Pilko** • Upravnica mag. **Tina Kosi**

Tatjana Doma

ASTRID LINDGREN IN PIKA NOGAVIČKA, BORKI ZA PRAVICE OTROK

Starši! Ne izgovarjajte se na svobodno vzgojo! Ta ne pomeni, da otrokom ni treba poslušati in spoštovati svojih staršev, temveč pomeni, da morajo tudi starši spoštovati svoje otroke in jim prisluhniti. Delajte z otroki vsaj približno tako, kot delate z drugimi odraslimi. Dajte jim ljubezen in še več ljubezni in potem se bodo že znali obnašati sami.

Astrid Lindgren

Blaž Setnikar, Jagoda, Liza Marija Grašič, Tanja Potočnik

Ena najpomembnejših in najpopularnejših avtoric mladinske literature dvajsetega stoletja Astrid Lindgren (1907–2002) je napisala več kot šestinideset knjig za mladino, poleg tega je tudi avtorica številnih slikanic, filmskih scenarijev, nekaj antologij in knjig za odrasle ter več gledaliških del. Za svoje pisanje je prejela številna visoka literarna priznanja: mednarodno nagrado za mladinsko književnost – Andersenovo medaljo, veliko zlato medaljo Švedske akademije za književnost, švedsko državno nagrado za književnost ter mnoga ugledna literarna priznanja v raznih državah. Astrid Lindgren ni bila le ena najboljših prodajanih avtoric mladinske literature, temveč je s svojimi izjavami in dejanji vplivala tudi na švedsko vlado in švedsko javno mnenje, vplivala je na spremembe zakonov in navdihovala gibanja za pravice žensk in celo anarhiste.

Borila se je proti nasilju nad otroki. V govoru ob podelitvi nagrade Peace Prize of The German Book Trade leta 1978 je poudarila dejstvo, da če otroci odrastejo v nasilju, obstajajo velike možnosti, da bodo tudi sami nasilni, ko odrastejo. In če dobijo taki ljudje v roke oblast, je to lahko zelo nevarno. Njen govor je naletel na veliko pozornosti na Švedskem in v Nemčiji ter je bil eden izmed povodov, da je Švedska leta 1979 z zakonom prepovedala tepež otrok.

Njeni knjižni junaki podpirajo njen pogled na svet. V svoj realistični slog pisanja je vpletala svoj bujen domišljjski svet, pri pisanju je izhajala iz spominov na lastno otroštvo in globokega razumevanja potreb otrok v odnosu do sveta odraslih, ki je ustaljen, tog in brez domišljije. Svoje knjige je pisala otrokom v tolažbo in zabavo, obenem pa upala, da bodo njene knjige prispevale k bolj odgovornemu odnosu do otrok. Ostro je nasprotovala vsakemu nasilju odraslih nad otroki.

Svetovno slavo ji je prinesel že njen prvi mladinski roman *Pika Nogavička*, ki ga je napisala brez literarnih ambicij. Pegasta navihanka Pika Nogavička se je rodila leta 1941. Pisateljčina sedemletna hči Karin je zbolela za pljučnico. Mamo je prosila, naj ji pove zgodbo o Piki Nogavički. Nenavadno ime glavne junakinje si je izmislila Karin in

spodbudila mamo, da si je začela izmišljevati zgodbe o neobičajni deklici s skrivnostno močjo, neomejenim bogastvom in brezmejno neodvisnostjo. Verjetno je Astrid Lindgren prav zaradi neobremenjenosti z literarnimi ambicijami uspelo svojo pripovedno domišljijo približati otroškemu doživljajskemu in miselnemu svetu. Vse zgodbe so zasnovane z zornega kota samostojne, z lastno glavo misleče in neodvisne devetletnice, ki se ne pusti ujeti in omejiti v okviru normalnega, vsakdanjega življenja.

Zgodbe o Piki Nogavički je Astrid Lindgren zapisala leta 1944, ko si je izpahnila gleženj, in rokopis hčerki podarila za deseti rojstni dan. En izvod je poslala tudi na založbo, a ga je ta zavrnila s pripisom, da je neuporaben, zaradi upornosti, antiavtoritativnosti zgodbe, grozilo so ji celo, da jo bodo prijavi na urad za mlade. Njihov odnos do Pike Nogavičke je bil v skladu s tedanjimi trendi v mladinski literaturi, ki je morala biti vzgojna in uporabna v skladu s splošno veljavnimi merili.

Leta 1945 se je z nekoliko predelano, omiljeno in spodobnejšo verzijo *Pike Nogavičke* prijavila na literarni natečaj in prejela prvo nagrado. Knjiga je izšla pri založbi Rabén & Sjögren in bila ob izidu deležna številnih ostrih kritik, saj so bili mnogi starši, vzgojitelji in učitelji prepričani, da bo knjiga slabo vplivala na odraščajoče bralce. Opozarjali so na neprimerno vsebino, ki povečuje neubogljivost, izzivanje in nespoštovanje družbenih pravil in navad. Zgržrali so se tudi nad jezikom, ki naj bi bil nespodoben.

Otroci so knjigo takoj vzljubili, po izidu so prodali sto petdeset tisoč izvodov, danes pa je knjiga prevedena v šestdeset jezikov. Pri prevodih so se včasih pojavile težave, saj so nekateri Piko 'omilili in vzgojili', kar je spremenilo sporočilnost izvirnika. Nekonvencionalna glavna junakinja uteleša skrite in globoke želje večine otrok, s svojim odstopanjem od ustaljenih družbenih norm pa otroke osvobaja notranjih napetosti in jim daje občutek varnosti in pravične ureditve sveta ter jih spodbuja h kreativnemu in samostojnemu odnosu do življenja. Zgodba o Piki Nogavički je po drugi svetovni vojni napovedovala nove

Jagoda, Minca Lorenci, Liza Marija Grašič

ideje o prijaznejši in svobodnejši vzgoji otrok, ki temelji na spoštovanju otroštva kot posebne in dragocene kategorije človekovega življenja. S svojim uspehom pri bralcih po vsej Evropi je *Pika Nogavička* dokončno uveljavila žanr fantastične pripovedi.

Vse dogodivščine se dogajajo v realnem svetu realnim likom, le Pika ima fantastične moči. Po eni izmed delitev znotraj žanra fantastične pripoved naj bi *Pika Nogavička* spadala med fantastične pripovedi kot zrcalne slike otroškega duševnega življenja. Pika Nogavička posebej vse tisto, kar si želi veliko otrok, vendar je to v njihovi družbeni danosti in stvarnosti nemogoče. Pika je predvsem zagovornica otrok in njihovih pravic, ki jim jih kratijo odrasli. Svoj denar in moč uporablja predvsem za to, da jih brani, jim pomaga, jih ščiti pred svetom odraslih, ki jih nima posebno v čisljih. Za Piko ima denar predvsem praktično vrednost. Nanjo in na otroke denar sam po sebi ne naredi posebnega vtisa, uporaben je le za nakup stvari, ki otroke najbolj zanimajo in privlačijo – igrače in sladkarije.

Pika Nogavička uteleša več idej, saj nastopi kot svoboden otrok, ki živi sam brez staršev ali skrbnikov, čeprav je stara komaj devet let. To pomeni, da je Pika sama svoj gospodar, da ni nikogar, ki bi jo usmerjal, vodil, skratka, vzgajal. Takšen način življenja ji omogočata njena velikanska moč in kovček, poln zlatnikov. Vendar Pika ne moči ne bogastva ne izrablja. Svojo moč uporablja le takrat, ko je izzvana in mora braniti ali samo sebe ali otroke.

Pika ni samo močna in bogata, temveč tudi bistra. Kos je vsaki besedni situaciji, saj ima svojo posebno logiko, ki ji pri tem pomaga. Pika torej v vseh pogledih prekaša odrasle. S svojimi lastnostmi bi lahko v družbi veliko dosegla, a to še zdaleč ni njen namen. Ona le uživa življenje in brani tako svoje kot pravice drugih otrok in od odraslih zahteva, da

te pravice spoštujejo. Je zaščitnica otrok, ki ji povsem zaupajo in se v njeni družbi počutijo varne. V Piki se skriva eno najpomembnejših načel Astrid Lindgren, ki je vse življenje zagovarjala otroke in njihove pravice.

Pri pisanju *Pike Nogavičke* se Astrid Lindgren ni naslanjala na feministične ideje o enakopravnosti spolov in vlogi žensk v družbi, marveč se je predajala predvsem svojemu domišljjskemu svetu. Kljub temu je Pika postala navdih v boju za enakopravnost spolov in na tem področju povzročila številne spremembe, saj so prav zaradi nje mlade bralke po svetu dobile pogum, da so se začele v življenju zabavati, bile so bolj drzne in so začele zaupati v svoje sposobnosti.

Pika uporablja svojo domišljijo in si nenehno izmišljuje zabavne in nenavadne zgodbe, ki osvobajajo domišljijo mladih bralcev in razširjajo njihova obzorja. Pika je tudi zelo kreativna jezikoslovka, ki krši jezikovna pravila in logiko jezika in se na ta način upira konvencionalnemu razmišljanju in dojemanju stvari. Izmišljuje si nove besede, kar priča tudi o njeni svobodi govora.

Ob delih Astrid Lindgren se krešejo različna mnenja teoretikov in analitikov, ker jih obravnavajo s stališča odraslega bralca. Njenim delom so pripisali feministično, komunistično, versko in celo anarhistično sporočilo. Vsi ti teoretiki pa pozabljajo, da je Astrid Lindgren svoje pisanje namenila v prvi vrsti otroškim bralcem v zabavo in tolažbo, da je *Pika Nogavička* fantastična pripoved o nenavadni deklici, ki zabava otroke in se bori za njihove pravice.

Ob sprejemu medalje Hansa Christiana Andersena leta 1958 je Astrid Lindgren izjavila: *Knjige potrebujejo domišljijo otrok, to je res. A še bolj res je, da potrebuje otroška domišljija knjige, da živi in raste.*

Minca Lorenci, Blaž Setnikar, Tanja Potočnik, Liza Marija Grašič

Liza Marija Grašič, Renato Jenček

Tarek Rashid, Liza Marija Grašič, Branko Završan

PRVIČ V SLG CELJE

Foto Uroš Hočevar

LIZA MARIJA GRAŠIČ, igralka

Liza Marija Grašič je rojena 7. 9. 1989 v Ljubljani, kjer je obiskovala osnovno šolo in gimnazijo. Leta 2009 je začela s študijem dramske igre na AGRFT v letniku red. prof. Jožice Avbelj in doc. Jerneja Lorencija. Letos je diplomirala z vlogo Solange v igri Jeana Geneta *Služkinji* režiserja Andreja Jusa. *Pika Nogavička* v SLG Celje je njena prva profesionalna predstava.

MAJA MIRKOVIĆ, kostumografinja

Maja Mirković deluje na področju kostumografije, vizualnih umetnosti, teorije odrske umetnosti in poezije. Sodeluje z ustvarjalci različnih področij umetnosti. Podpisala se je pod osem filmskih in sedeminosemdeset gledaliških kostumografij v profesionalnih gledališčih v Srbiji, Bosni in Hercegovini, na Danskem in v Veliki Britaniji, poleg tega je ustvarila tudi kostumografije za šest koncertov, tri svečane akademije in televizijsko serijo. Je večkratna dobitnica nagrade za najboljšo gledališko kostumografijo na festivalu profesionalnih gledališč Srbije Joakim Vujić in dobitnica Sterijeve nagrade 2011, najvišjega nacionalnega priznanja na področju gledališke umetnosti v Srbiji.

Leta 2001 je končala diplomski in magistrski študij na Fakulteti za uporabne umetnosti in oblikovanje v Beogradu (Fakulteta primenjenih umetnosti i dizajna, FPUD) na oddelku za kostumografijo, smer scenski kostum, pri profesorici Milanki Berberović. Leta 2013 je magistrirala še na smeri scenski dizajn v okviru *Interdisciplinarnih magistrskih študij* Univerze umetnosti v Beogradu v razredu profesorja Radivoja Dinulovića z magistrsko nalogo *Kulturna konstrukcija roda putem odevanja: fenomen Beograd*.

Je članica Zdrženja likovnih umetnikov uporabnih umetnosti in oblikovalcev Srbije (ULUPUDS), leta 2010 je predsedovala sekciji za kostumografijo in scenografijo, že vrsto let je tudi sodelavka časopisa za teorijo odrske umetnosti *Teorija koja hoda* ter izvajalka v teoretičnih performansih istoimenske skupine.

BOJANA MIŠIĆ, koreografinja

Koreografinja in plesalka iz Beograda. Diplomirala je na Salzburški plesni akademiji (SEAD), v času študija je bila štipendistka Zavoda za razvoj talentov Republike Srbije. Kot koreografinja in plesalka je sodelovala pri več kot sedemdesetih predstavah in projektih. Je avtorica koreografij in scenskega giba v več dramskih predstavah in filmih, sodelovala je s številnimi režiserji (Zoltan Puškaš, Jovan Grujić, Aleksandar Švabić, Anđelka Nikolić, Yulia Roschina, Slobodan Unkovski, Milan Karadžić, Ivana Djilas, Ana Tomović, Andrej Nosov, Vladimir Popadić, Branislav Lečić, Vuk Ršumović, Andrej Jus). Od leta 2005 živi in ustvarja na relaciji Srbija–Slovenija.

Foto Miloš Lužanin

Foto Uroš Hočevar

DVE NAGRADI ZA UPRIZORITEV SKRIVNOSTI NA FESTIVALU ZLATA PALIČICA

Na 15. festivalu uprizoritvenih umetnosti za otroke in mladino **Zlata paličica** je uprizoritev *Skrivnosti* Jacqueline Wilson v režiji Mateje Koležnik prejela nagrado za **najboljšo otroško predstavo po izboru strokovne žirije** in nagrado za **najboljšo otroško predstavo po izboru otroške žirije**.

